

KOTORSKE LISTINE (3)

Jovan J. Martinović

The third part of the old documents of the town of Kotor brings: the Charter (1230) in which King Radoslav confirms old privileges to Kotor; the notary act (1246) in which Grbalj was mentioned for the first time; the document dedicated to the consecration of the St George Church (1247); the certificate of gifts of Serbian rulers to Kotor of 1250; the decision on the introduction of celibacy (1255); the treaty of friendship between Kotor and Dubrovnik (1257); an appeal to some bishop to consecrate one church; the document on giving over the St Paul Church to Dominicans (1266); the request for help of the municipality of Kotor to the Bishop of 1271; the peace treaty between Kotor and Dubrovnik (1279).

16. 1230, 15. jula, u Raškoj:

Kralj Radoslav potvrđuje Kotoranima ranije privilegije

Brojne verzije povelja srpskog kralja Radoslava (1227-1234.) Kotoranima nose različite datume: od 1217, 1227, 1230. i 1250. godine, i smatraju se za kasnije falsifikate samih Kotorana kako bi dokazali svoje pravo na zemlju gradskog Distrikta i poluostrvo Prevlaku.

Povelja koju donosi Smičiklas predstavlja potvrdu darovnice kralja Đorđa, sina kralja Vukana, koji je upravljao nekadašnjim Vukanovim zemljama u Primorju, Duklji i Zeti.

Listina je pisana italijanskim jezikom venecijanskog dijalekta, a posebno je interesantna zbog navođenja niza lokaliteta u katorskom Distriktu, koji su i danas zadržali svoja imena iz XIII vijeka.

**Smičiklas, Codex, III, str. 332-334, br. dok. 292;
Nani, De duobus nummis regis Rassiae, XLV;
Rad, I (Rački: Listine), 130-1;
Kukuljević, Regesta, no 248.**

Gratia al tutto continente Iddio nostro, fattor del ciel et e la terra, al fiol della sua deità e a spirito santo.

Gratia a te, signor dio mio d'ogni hora e tempo; et se dio imperator alli imperatori, signor alli signori, di tutte le cose signor, de la tua deità vera e gloriosa procede, tu signor dio mio sei imperator et signor tutto continente et molto misericordioso alla tua creatura: signor con la tua misericordia el schiavo redemisti et el fiol desti a la redenzion e a la vita signor la tua creazion metesti; e se signor dio tutto continente tutte le cose humel signor dio mio a la tua deità piazeno et le cose rie et perverse per converso non piazeno; et se el diavolo lucifero per la sua scelerità et imaginazion prava et iniqua caschò dalla excelsa gloria nella damnation eterna e là nel inferno fò glorificato con gli angeli desgraziati al imperador dappoi signor ti volsi ruinar lo suo impero a li sui graziosi desti in compagnia la purissima et intemerata verzine Maria e de lei signor volesti esser nato, e con la tua natività la morte nostra et suo impero ruinasti et con la tua crucifixion a nui la vita preparasti.

Io Radoslavo, con la grazia del ciel fò rè del Servia e de la Marina et fradeli del mio reame Vladislao et Urosio considerassemo et ne recordassemo vera fede et srvitio qual mostrassero honorevol et a nui fedel zentilomeni de Catharo al nostro genitore, domino domino Stephano primo incoronato et al nostro avo sancto Simeone Nemagna, primo in gloria, colona di christiani et discernessimo la prava cogitazione del diavolo el qual se pensò ne la sua alta scienza, che

meta la sua sede all'occidente e che sia simil all'altissimo el signor tutte le cogitazion sapiando, lo scazò dal ciel et lo condenò nelle inferno in eternum et da poi considerassimola parola del signor dio nostro salvatore, come scrive nel suo evangelio san Zuane el documento de Jesù Christo alli Zudei vegnando da lui li ammaestrava la salute nostra dizando: se vui observarete li miei precepti, per zerto sarete li miei discipuli, et da poi san Zuane srive la paroladel signor dizando: le mie pecore la voce mia oldeno et fanno et caminano secondo il mio comandamento et io li darò la vita eterna.

Et cusi nostri fidel zentilomeni de Catharo d'ogni hora et tempo a nui oldeno et secondo el nostro commendamento et voluntà obediscono et tutta la nostra voluntà anno adempito et a tutti nostri mandati anno mostrato la umeltà et con ogni umetla le sue scritte et brevelegi portareno: prime brevelegodel molto glorioso domino Zorzi, come signor rè Zorzi dette alli zentilomeni de Catharo Prevlacha nel patrimonio, che redificano la giesia de sancto arcangelo, la qual principio fò edificato per loro come veri fundatori, et cusi la giesia reedificasseno al onor del signor dio et archangelo Michael. Et in quel tempo signor rè Zorzi confermò tutti li orti et le vigne loro et Lustizza et Passiglav et tutta la pianura fino el confin de Garbal con tutte le rezion sue fino la marina, maledizendo a chaduno rè et signor in eternum, che contradicesse soprascritta scrittura de li signori. Vedendo et discurendo le scritte et mandati del signor rè Zorzi benedissimo et benedizemo tutta sopra scrittura a Catharo, tutte le possession le vigne et orti et Lustiza et Passiglav et la pianura soprascritta in eternum et in seculi seculorum amen, che sia de Catharo e chi questo vegnesse a infirmar che sia maledetto et anatematizzato e che sia traditor del corpo del Christo.

Et questa fatta scrittura scrissi io Silvester canzilier con la parola et mandato de rè et de soprascritti signori del signor

rè e di sui fratelli et mi dette la parola et mandato del signor she daga questa scrittura voluntaria a Mauro e Medo, onorevol zentilomeni de Catharo et adesso li dette in confermazion de li brevilégi de domino domino rè Zorzi, lo qual portasseno soprascritti zentilomeni de Catharo al signor rè Radoslavo et a Vladislavo et Urosio; et vedendo et discurendo, che sono vere scritture le qual erano scritte nel 1215¹ nativitate domini, a di 15. avgosto et mi iure et commandamento del signor rè mio et di sui fradelli queste scritture in confermazion de li zentilomeni de Catharo scrissi et dette Arascia in 1230. natavitate domini, a di 15. lujo. Et con la bolla nostra consueta sigilavi.

Stephano Radoslavo, con la grazia de dio rè di Servia et de marina, domino Vladislao et Urosio.

P r e v o d:

Hvala svedržećem Bogu našem, stvoritelju neba i zemlje, i Sinu njegovog Božanstva i Duhu svetome.

Hvala Ti, Gospode Bože moj, u svakom času i vremenu; i ako je Bog car nad carevima, gospodar nad gospodarima i svih stvari gospodar, iz Tvoga istinskog i slavnog božanstva proističe da si Ti, Gospode Bože moj, car i gospodar koji sve držiš i da si milosrdan prema tvojem stvorenju: Gospode, tvojom milosrdnošću si roba otkupio, a sina si dao za iskupljenje, a u život, Gospode, svoje si stvorenje dao; i ako si Gospod Bog Svedržitelj, sve ljudske stvari Ti se sviđaju, ali Gospode Bože moj, Tvome božanstvu se ne sviđaju i zle i naopake stvari; a ako je đavo Lucifer zbog svoje izopačenosti i pakosne mašte i nepravednosti otpao od uzvišene slave u vječitu grešnost i tamo u paklu bio slavljén od strane nesrećnih anđela kao car, ali si Ti, Gospode, želeći uništiti njegovo carstvo, dao svojim milosnicima najčistiju i neokaljanu Djevicu Mariju od koje je Gospod bio rođen, a sa Tvojim rođenjem je

¹ Prema Smičiklasu, u Nanijevom djelu figurira godina 1115, što je nelogično.

naša smrt i njegovo (đavolovo) carstvo bilo uništeno, a svojim raspećem na krstu si nam život pripravio.

Ja, Radoslav, po milosti neba kralj Srbije i Primorja, i braća moga kraljevstva Vladislav i Uroš, prihvatili smo i prisjetili se prave vjernosti koju su pokazivali časni i nama vjerni plemići Kotora našem roditelju, gospodinu i gospodaru Stefanu Prvovjenčanom i našem dedu Sv. Simenonu Nemanji, prvom u slavi, stubu hrišćana, pa smo razabravši pakosnu zamisao đavola, koji je zamišljao u svojim zadnjim mislima da postavi svoje sjedište na zapadu koje bi bilo jednako najvišem, Gospod je saznajući za sve te zamisli izbacio ga sa neba i osudio na vječiti pakao, te od tada smo podrazumijevali riječ Gospoda Boga našeg Spasitelja, kako je napisao u svom Evandjelju Sv. Ivan u poslanici Isusa Hrista Jevrejima koji su došli njemu da ih poučava o spasenju našem govoreći: „Ako se vi budete pridržavali mojih savjeta, bićete moji učenici“, a poslije je Sv. Ivan zapisao riječ Gospodnju rekavši: „Moje ovčice slušaju moj glas i čine i koračaju po mojoj naredbi i ja ću im dati vječiti život“.

I tako su naši vjerni plemići Kotora u svakom času i vremenu nas slušali i po našoj naredbi i želji se pokoravali i sve su naše želje ispunjavali i prema svim našim nalogima su pokazivali pokornost, a sa svom pokornošću donijeli su nam svoje isprave i privilegije: prva privilegija je preslavnog gospodara Đorđa, kako je gospodin kralj Đorđe dao plemićima Kotora u nasljedstvo Prevlaku, da bi obnovili crkvu Sv. Arhangela, koja je u početku bila sagrađena za njih kao prave osnovače, pa je tako ponovo sagrađena crkva u čast Gospoda Boga i Arhangela Mihaela. A u to doba je gospodin kralj Đorđe potvrdio njima sve vrtove i vinograde, i Lušticu, i Pasiglav i čitavu ravnicu sve do granice Grblja, i sve zgrade njihove do mora,² proklevši svakog

² Prevlaka, Luštica i Pasiglav su do danas sačuvana imena vrijednih lokaliteta na prostoru tzv. „Miholjskog zbora“, dok je Grbalj uključen u kotorski gradski Distrikt kasnije, početkom XIV vijeka.

kralja i gospodara ubuduće, koji bi se suprotstavio gorenavedenoj ispravi gospodara. Viđevši i razmotrivši isprave i ovlašćenja gospodina kralja Đorđa, prihvatili smo i prihvaćemo sve gornje isprave o Kotoru, sve pošede vinograda i vrtova, i Luštice i Pasiglava i goreopisane ravnice ubuduće i u vijekove vjekova, amen, da to pripada Kotoru, a onaj koji bi probao da ovo sruši, neka bude proklet i anatemisan i neka bude izdajica tijela Hristova. O ovu napravljenu ispravu ja, Silvestar kancelar, prema riječima i nalogu kralja i gorenavedene gospode gospodina kralja i njegove braće, i dao mi je nalog gospodar da predam ovu dobrovoljnu ispravu Mauru i Medu, časnim plemićima Kotora, pa im je sada dajem kao potvrdu privilegija gospodina kralja Đorđa, koje su donijeli gorenavedeni plemići Kotora gospodinu kralju Radoslavu i Vladislavu i Urošu; pa videvši i proučivši da su ovo prave isprave napisane 1215. (1115?) godine od rođenja Gospodnjeg, dana 15. avgusta, to ja po naredbi i preporuci gospodina moga kralja i njegove braće ovu ispravu kao potvrdu plemićima Kotora napisah i predadoh u Raškoj, 1230. godine od rođenja Gospodina, dana 15. jula. Takođe sa našim uobičajenim pečatom ovjerih.

Stefan Radoslav, Božjom milošću kralj Srbije i gospodar Primorja, te Vladislav i Uroš.

Pošto nijesmo u stanju da raspravljamo o autentičnosti ove listine kralja Radoslava, kojom se potvrđuje ranija darovnica kralja Đorđa, istaći ćemo samo dva dosta važna momenta i to:

- na malom poluotoku Prevlaka postojala je neka ranija crkva, a ovom ispravom je Kotoranima dato pravo da je obnove;

- teritorija koju je kralj Đorđe dao, a kralj Radoslav potvrdio Kotoranima, odnosno, Luštica, Pasiglav (ili zapadni obronci poluostrva Vrmac) i sva ravnica do morske obale i do granice sa Grbljem, poklapa se sa teritorijom tzv. „Miholjskog zbora“ i predstavlja znatno povećanje gradskog Distrikta, koji je kasnije, početkom XIV vijeka, još proširen dobijanjem Grblja.

Važno je još napomenuti da je pod datumom 10. jula 1250. godine, dakle, dugo poslije vremena vladavine kralja Radoslava (1227-1234.), izdata u Raškoj druga isprava, pisana rukom pisara Silvestra na italijanskom jeziku, sa potpisima Stefana Radoslava i gospodara Vladislava i Uroša, koju je Farlati doslovno preveo na latinski, a koja je gotovo doslovni prepis gornje listine, kako će se kasnije vidjeti, u ispravi br. 20 ovoga rada.

17. 1239. godine, mjeseca juna, u Kotoru:

Pomen kralja Vladislava

Smičiklas prema Farlatiju prenosi samo početak neke, danas nepostojeće, listine sa pomenom imena srpskog kralja Vladislava (1234-1243.).

Smičiklas, Codex, IV, str. 84, br. dok. 78;

Farlati, Ilyr. Sacr, VI, p. 436.

Sub tempore domini Ladislai, nobilissimi regis, praesidentis Catharensis ecclesiae episcopo Blasio, anno MCCXXXIX, de mense iunio, indictione XII ...

P r e v o d:

U vrijeme gospodina Vladislava, plemenitog kralja, dok je predšedavao crkvom kotorskom episkop Blaž, godine 1239, mjeseca juna, indikcije 12 ...

Zaista je velika šteta što Farlati, ukoliko je imao u rukama original ove i drugih isprava u kojima se pominje ime biskupa Blaža, nije donio i njen sadržaj u cjelini.

18. 1246, 2. septembra, u Kotoru:

Odluka o kažnjavanju i prvi pomen Grblja

Nedavno je Dušan I Sindik³ objavio jednu do sada nepoznatu kotorsku listinu, prema rukopisu „Kotorskog zbornika“ u rukopisnom odjeljenju biblioteke Ruske akademije nauka u Sankt-Peterburgu, čiju osnovu čine liturgijski „Lekcionar“ i „Pontifikal“, a u kome su zapisivani i originalni notarski akti, pa među ostalima i ovaj interesantni dokumenat.

Sindik I Dušan, Odluka kotorskog vijeća iz 1246. godine, Zbornik „Grbalj kroz vjekove“, Kotor-Grbalj, 2005, str. 157.

Anno incarnationis Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, mense septembris, secundo die intrante, indictione quarta.

Sub tempore domini regis Vroscii.

Nos omnis populus Catarine urbis, presentibus iuratis iudicibus et consilio universo, hoc decretum sub sono puplice campane instituimus exercere, nostre causa terre et utilitate ab hodierno die in antea, ut tenendum sit ab omnibus et obseruandum, sub tali condicione ut quicumque de conciuibus injuste aliquem Sclauum de Gripuli uel de Arbanensibus, aut Buduensibus, sive qui sunt sub regimine monasteri Sancti Michaelis, presumptuose uerberauit, de iure et ipso facto decem perperos uenumdetur, quos comiti tribuat ciuitatis. Sed unisquisque deinceps cum iustitia suam aduersus eosdem postulat rationem.

Quod scriptum presens diaconus Micha de Giga, comunis notarius, manu propria exarauit. (Signum notarii)

³ SINDIK I. Dušan, *Odluka kotorskog veća iz 1246. godine*, Zbornik „Grbalj kroz vjekove“, Grbalj (Kotor), 2005, str. 157-161.

Prevod :

Godine otjelovljenja Gospoda 1246, mjeseca septembra drugog dana, IV indikcije.

U vrijeme gospodina kralja Uroša.

Mi, sav narod grada Kotora, u prisustvu zakletih sudija i opšteg vijeća, ovu odluku uz zvuk javnog zvona određujemo da se izvršava, radi koristi naše zemlje, od današnjeg dana unaprijed, da bude pridržavana od svih i poštovana, uz taj uslov da ako bilo ko od sugrađana nekog Slovena iz Grblja ili Arbanasa ili Budvanina, ili koji su pod vlašću samostana Sv. Mihaila, nepravedno i drsko bude tukao, po zakonu ovo učinivši neka bude kažnjen sa 10 perpera, koje plaća knezu grada. A svako odsada može da traži po pravdi protiv istih odgovornost.

Ovu ispravu prisutni Miha Giga, opštinski notar, svojom rukom je zapisao. (Notarski znak)

U cjelini posmatrano, ova odluka daje odgovore na nekoliko možda nejasnih pitanja. Prije svega, naglašava se potčinjenost grada kralju Urošu I koji je imao ingerenciju postavljanja kneza kome se plaćala kazna, dok su ostali, odnosno, unutrašnji poslovi bili u rukama opšteg vijeća i zakletih sudija. Nadalje, za razliku od građana (concives), postoji i drugi sloj ljudi, vjerovatno zavisnih kmetova u Grblju, koji se ovdje prvi put pominje u kotorskim listinama, i to Slovena i Arbanasa, kao i Budvana, ali i onih koji su naseljeni na metohiji Sv. Arhangela Mihaila na Prevlaci (Tumba), koja se izdvaja kao zasebna teritorija i iz koje je kasnije nastala institucija ili administrativna jedinica takozvanog Miholjskog zbora⁴.

⁴ CRNOGORČEVIĆ Mladen, *Miholjski zbor u Boci Kotorskoj*, Starinar, br. X, Beograd, 1893.

19. 1247, 12. septembra, u Kotoru:

Biskup posvećuje crkvu Sv. Đorđa

Smičiklas donosi, prema Farlatiju i drugim kodeksima, ovu ispravu kotorskog biskupa Deodata, nasljednika dugovječnog biskupa Blaža.

Smičiklas, Codex, IV, str. 326, dok. br. 289;

Farlati, Illyr. sacr., VI, p. 439;

Wenzel, Cod. dipl. Arpad. cont. VI, 252-3;

Kukuljević, Regesta, no 528.

Anno salutiferae incarnationis domini MCCXLVII, mense septembris die duodecimo astante, indictione V.

Ego Deodatus episcopus ecclesiae sancti Tryphonis de Catharo, ad petitionem capituli ecclesiae eiusdem, communitatis eiusdem civitatis, ac Georgii, abbatis coenobii sancti Georgii, dedicavi ecclesiam sancti Georgii ad laudem dei et honorem sanctae Mariae, necnon aliorum sanctorum, quorum reliquiae hic continentur: sancti Georgii, Abdon et Sennen martyrum, ac sanctorum innocentium. Quae ecclesia praedicti loci erat praedecessorum totius communitatis Catharinae.

Venerabilem dei ecclesiae gubernante Innocentio apostolico, domino autem Uroscio regnante.

Quod presens scriptum fieri feci per diaconum Micham de Gigna, notarium praedictae communitatis, cum manu propria et signo consueto.

P r e v o d:

Godine spasonosnog otjelovljenja Gospodnjeg 1247, tekućeg mjeseca septembra, dana 12, indikcije V.

Ja, Deodat, biskup crkve Sv. Tripuna u Kotoru, na molbu kapitola iste crkve, opštine istog grada i Đorđa, opata samostana Sv. Đorđa, posvetio sam crkvu Sv. Đorđa u slavu Boga i čast Sv. Marije, kao i drugih svetaca čije se relikvije ovde čuvaju: Sv. Đorđa, te Abdonâ i Senena mučenikâ, kao i nevine dečice. Koja je crkva na rečenom mjestu⁵ bila predaka čitave opštine kotorske.

Dok je časnom Božjom crkvom upravljao Inocentije papa, a vladao gospodin Uroš.

Stoga je ovu ispravu sačinio đakon Miha Giga, notar rečene opštine, sopstvenom rukom i uobičajenim znakom.

Ako se ova isprava uporedi sa ispravom br. 14 ovoga rada u kojoj biskup Blaž, Deodatov prethodnik na biskupskoj katedri Kotorâ, zabranjuje svojoj pastvi svako poslovanje sa opatom i monasima samostana na otočiću Sv. Juraja pred Perastom, čak pod prijetnjom interdikta, vidi se da je došlo do potpunog zao-kreta u politici Kotorske biskupije prema opatu rečenog samo-stana, ali je ipak u jednoj rečenici naglašeno da je crkva od davnina pripadala opštini kotorskoj.

20. 1250. godine, 10. jula, u Raškoj:

Potvrda darovnicâ srpskih vladara Kotoru

Osим italijanske verzije ove potvrde pod datumom 15. juna 1230. godine, navedene pod br. 16 ovoga rada, Smičiklas u sljedećem tomu svoga „Codexa“ donosi i latinsku verziju iste isprave prema Farlatiju, datirane 10. jula 1250. godine, ali u fusnoti donosi i Farlatijevo objašnjenje da je „čitava diploma Stefana Radoslava na italijanskom, i sa italijanskog na latinski jezik prevedena i izložena“. Iz toga razloga vrlo lako se moglo desiti da su i Nani i Farlati imali u rukama istu italijansku verziju listine,

⁵ Na prirodnom otočiću pred Perastom bila je svakako još u predromaničkom periodu IX-XI vijeka podignuta benediktinska opatija posvećena Sv. Đorđu, koji je tada postao svetac-zaštitnik Kotorâ.

samo što je Nani pročitao ispravno godinu, koja odgovara godinama Radoslavovog vladanja, dok je Farlati svoju latinsku verziju datirao 20 godina kasnije, očito ne znajući taj podatak.

Smičiklas, Codex, IV, str. 422, br. dok. 367;

Farlati, Illyr. sacr., VI, p. 440;

Wenzel, Cod. dipl. Arp. cont. XI, p. 367-8;

Rački, Regesta, no 587.

Gloria ei qui continet omnia deo nostro, coeli terraeque conditori et filio eius divinitatis itemque spiritui santo. Gloria iterum tibi semper deus meus, imperator imperatorum, et dominus dominorum, cuius verae et gloriosae divinitati omnia accepta referimus. Tu domine es imperator et dominus, qui res omnes tueris et conservas, valde misericors in homines a te procreatos, qui pro tua immensa miseratione captivum redemisti et filium tuum nobis tradidisti, ut nos servitute eximeret vitaeque immortalis donaret. Tu es dominus deus qui omnia fecisti; et omnia providentia tua coerces et contines, cui omnia recta et sancta placent, iniqua et perversa non item; et cum diabolus Lucifer ob suam pravam cogitationem et nefarios conatus a sublimi gloria ac felicitate in aeternam ignominiam cruciatumque cum angelis perduellibus deciderit, angelis tibi obsequentibus ac fidelibus, sociam aeternaeque beatitudinis consortem dedisti intemeratam illibatamque virginem Mariam, ex qua nasci voluisti tuoque in hunc mundum adventu mors nostra interit, eiusque imperium corruit; qui cruci affixus vitam nobis comparasti.

Ego, Radoslavus, summi ac prepotenti dei beneficio rex Serviae et orae maritimae, et fratres regni mei Vladislavus et Uroscius, nobisqu ipsi reputavimus et nostram in memoriam revocavimus sinceram fidem et obsequium, quod honorabilis nobisque fidelis cives et patritii Catharenses praesti-

terunt parenti nostro domino Stephano, primo coronato regi, et avo nostro sancto Simeoni Nemagne, primo in gloria, qui fuit columen rei Christianae; et mente revolvimus parvas diaboli cogitationes qui sublimes scientia sua elatus conabatur sedem suam ad occidentem collocare et similem altissimo fieri volebat, quemque deus omnium mentes et cogitationes introspeciens coelo detrudit aeternisque apud inferos ignibus addixit. Postea consideravimus verba illa domini dei sercatoris nostri, quae sanctus Joannes in suo evangelio descripsit et praecepta, quae Jesus Christus Judaeis tradidit, cum eos viam salutis docerat dicens: „Si praecepta mea servaveritis, certe quidem discipuli mei eritis“; itemque illa ab eodem sancto Joanne relata: „Oves meae vocem meam audiunt et sciunt et ambulant iuxta praecepta mea, et ego dabo illis vitam aeternam“: Ad hunc plane modum, fideles nostri cives et patritii Catharenses semper nobis auscultant et voluntati nostrae obtemperant et nobis prorsus omnibus in rebus dicto audientes sunt et omnibus nostris mandatis nunquam obediens se praestiterunt, qui sua privilegia et diplomata humili submissoque animo nobis exhibuerunt. Privilegium admodum gloriosi regis Georgii, qui cum tradidisset iisdem Catharensibus Preglacam⁶ in eo solo et patrimonio, in quo nunc reficiunt ac restaurant aedem sancti archangeli, olim ab ipsis conditam et fundatam urbi Catharensi eiusque territorio bene precatus confirmavit, illis possessionem omnium hortorum et vinearum, quas obtinebat in pagis Lustiza et Pariglava⁷ et in universa planitie usque ad fines de Garbagl porecta, itemque omnium agrorum usque ad oram maritimam, et maledixit cuicumque sive regi sive dynastae in aeternum, qui suae voluntati souque scripto

6 Treba: **Prevlacam.**

7 Treba: **Passiglava.**

adversaretur. Nos itaque post lectum diligenterque perpen-
sum diploma et mandatum eiusdem regis Georgii, fausta
praecati sumus praecamurque urbi Catharensi eiusque
vineis atque hortis, quos possidet in pagis Lustiza et
Perriglava⁸ et in planitiaesupra dicta in aeternum et in sae-
culum saeculi. Amen.

Hec Catharensis propria esse vulumus et iubemus; et si
quis ea occupare et ab eorum possessione distrahere audeat,
huic maledicimus et anathema imprecamur, quem tamquam
proditorem corporis Christi omnes oderint ac destentur.

Ego Silvester scriba hoc sacrum diploma ipso rege dictante
et iubente, itemque eius fratribus, mea manu scripsi et iussu
eiusdem regis in manus tradidi Mauro et Medoso, honorabi-
libus patitiis et legatis communis Catharensis; quo quidem
diplomate confirmatur privilegium regis Georgii, quod idem
Catharenses patitii attulerunt ad dominum regem
Radoslavum, eiusque fratres Vladislavum et Urosium: qui
cum illud privilegium scriptum anno post Christum natum
MCXV, idibus augusti, verum et legitimum cognoverunt, et
ratum habuerunt et firmarunt hisce litteris, quas ego ex man-
dato et auctoritate domini mei regis et fratrum eius, mea
manu scripsi, dedique Arasiae, die decima iulii, anno ab ortu
domini MCCL, et meo consueto signo obsignavi.

Stephanus Radoslavus, dei gratia rex Serviae et orae mari-
timae.

Domini Vladislavus et Urosius.

P r e v o d:

Slava svedržećem Bogu našem, stvaraocu neba i zemlje, i Sinu
njegovog Božanstva i Duhu svetome. Slava takođe uvijek i Tebi,
Bože moj, care nad carevima i gospodaru nad gospodarima,

⁸ Pogrešno pročitano, treba: Passiglava.

čijem pravom i slavnom božanstvu sve primljeno prinosimo. Gospode, Ti si car i gospodar, koji sve stvari štitiš i čuvaš, vrlo milosrdan prema ljudima koje si sam stvorio, što si svojim milosrđem zarobljenog čovjeka otkupio i što si sina svojega nama predao, da nas ropstva oslobodi i podari vječni život. Ti si Gospod Bog što si sve stvorio, i sve svojom providnošću obuzdavaš i čuvaš, kome se sve pravo i sveto sviđa, ali nikako nepravično i izopačeno; a kada je đavo Lucifer radi svoje izopačenosti i loših djela pao sa velike slave i sreće u vječitu sramotu i bio poništen zajedno sa otpalim anđelima, Ti si Tebi pokornima i vjernima anđelima kao družicu i vječnog blaženstva sestru dao neokaljanu i neokrnjenu Djevicu Mariju, od koje si se htio roditi u želji kako bi Tvojim dolaskom na svijet smrt naša bila uništena, a đavolovo carsvo se srušilo; koji si na krstu razapet, život si nama darovao.

Ja, Radoslav, po milosti najvećeg i svemogućeg Boga kralj Srbije i Primorja, i braća kraljevstva mi, Vladislav i Uroš, razmatrali smo i u mislima prizvali u šećanje iskrenu vjernost i pokornost, koju su časni i nama vjerni građani i plemići Kotora pokazali prema ocu našem gospodinu Stefanu Prvovjenčanom kralju, i dedu našem Sv. Simeonu Nemanji, prvom u slavi, što je bio stub hrišćanstva; u mislima smo razabrali pakosnu zamisao đavola, koji je najvišom ohološću svojom nošen htio da postavi svoj tron na zapadu da bude jednak uzvišenom, a kome je Bog prozrevši sve misli i zamisli sa neba odagnao i u vječne plamenove pakla postavio. Poslije smo se prisjetili riječi Gospoda Boga Spasitelja našega, koje je Sv. Ivan u svom evanđelju zapisao i zapovijedi koje je Isus Hrist Jevrejima izrekao, kada je sa njima put spasenja naučavao govoreći: „Ako moje zapovijedi budete obdržavali, bićete moji učenici“, a takođe i one što ih je sam Sv. Ivan prenio: „Ovce moje glas moj čuju i poznaju i zapovijedi moje slušaju, a ja ću im dati vječni život“.

U tom jasnom smislu vjerni naši građani i plemići Kotora, koji su nas uvijek slušali i volji našoj se pokoravali i nas upravo u svim stvarima izrečenim slušali i sve naše naloge uvijek izvršavali, i koji su svoje privilegije i povelje vjerno i smjerno nama pokazali. Privilegiju, naime, slavnog kralja Đorđa, kojom je predao istim Kotoranima Prevlaku na njihovom zemljištu i nasljedstvu, na kojoj sada ponovo grade i popravljaju zdanje Sv. Arhangela, nekada od njih samih sagrađeno i osnovano, te je lijepo zamoljen gradu Kotoru njenu teritoriju potvrdio, kao i pošede svih vrtova i vinograda, koje su imali u selima Luštice i Pasiglava i na čitavoj ravnici što se pruža sve do granica Grblja, kao i svih polja sve do obale mora, a prokleo je zauvijek svakoga bilo kralja bilo vladara koji bi se svojom voljom njegovoj ispravi usprotivio. I stoga mi, pošto smo pažljivo pročitali i razmotrili ispravu i nalog rečenog kralja Đorđa, povoljno smo procijenili i dodjeljujemo gradu Kotoru njegove vrtove i vinograde, koje ima u selima Luštice i Pasiglava i u gorepomenutoj ravnici zauvijek i u vjeke vjekova. Amen.

Ovo želimo i tražimo da pripadne Kotoranima; a ako bi neko htio da ovo zauzme i iz njihovog vlasništva izuzme, njega ćemo prokleti i na njega anatemu baciti, i kao nekog izdajicu tijela Hristova svi će ga mrziti i proklinjati.

Ja, Silvester pisar, ovu svetu ispravu koju mi je sam kralj diktirao i naložio, zajedno sa svojom braćom, mojom rukom napisah i po nalogu samog kralja predadoh u ruke Maura i Medoša, plemenitih patricija i poslanika opštine Kotora; kako bi ova isprava potvrđivala privilegiju kralja Đorđa, koju su sami plemići Kotora donijeli gospodinu kralju Radoslavu i njegovoj braći Vladislavu i Urošu; a kako je ova isprava napisana u godini poslije Hristovog rođenja 1115.⁹, dana 15. avgusta, priznali su da je prava i zakonita i istinitost potvrdili i potpisali svojim

⁹ Očigledno se radi o godini **1215**, kada je Primorjem vladao kralj Đorđe, sin Vukanov.

slovima, koje sam ja po nalogu i volji gospodina moga kralja i njegove braće svojom rukom ispisao i izdao u Raškoj, dana 10. jula, godine od rođenja Hristova 1250¹⁰ i svojim uobičajenim notarskim znakom obilježio.

Stefan Radoslav, Božjom milošću kralj Srbije i Primorja.
Gospodari Vladislav i Uroš.

Farlati je, po svemu sudeći, imao prepis isprave na italijanskom jeziku i preveo je na latinski, ali je pritom napravio krupnu grešku datirajući je čak 20 godina kasnije od isprave br. 16. ovoga rada, kada Radoslav već odavno nije bio kralj Srbije.

21. 1255. godine, 19. juna, u Kotoru:

Kaptol Katedrale donosi odredbu o celibatu

Celibat (bezbračnost) uveden je u katoličko crkveno pravo zakonima iz 1076. i 1123. godine, ali se još i u notarskim spisima Kotora iz prve polovine XIV vijeka a i kasnije pominju đeca sveštenika.

Smičiklas, Codex, IV, str. 599, dok. br. 516;

Farlati, Illyr. sacr., VI, p. 441;

Wenzel, Codex dipl. Arp. cont., XI, 424;

Kukuljević Reg. br. 679.

Anno incarnationis domini millesimo CCLV, mense iunio XII die astante, indictione XIII. Nos quidem¹¹ ecclesiae sancti Tryphonis capitulum in unus penitum congregatum, de voluntate omnium nostrum sic de iure procuravimus ordinare, ut bigami aut coniugati vel de saeculi

¹⁰ Svakako je i ovdje došlo do kontaminacije godina: umjesto 1230. upisana je 1250. godina.

¹¹ Farlati nije pročitao ime biskupa, a to je mogao biti ili **Donat Centerberius (1249-1254)** ili možda već biskup **Marko**, koji se inače pominje 1261. i 1270. godine.

conditione ad sacrum ordinem non promoveantur, volentes de ecclesia odia et scandala resecare et secundum ecclesiastica iura vivere. Et quicumque ipsorum ex parte supradictorum causa rogationis advenerit, ipse a nostra congregatione segregetur, ac vinculo excommunicationis sit irretitus. Nullus autem saeculareium magistratus audeat suos in ecclesia saeculares ducere sine audientia episcopi et capituli supradicti.

Quod presens fieri fecimus per manus diaconi Michae, communis notarii.

P r e v o d:

Godine od otjelovljenja Gospodnjeg 1255, mjeseca juna 19. indikcije 13. Mi naime (nepročitano ime biskupa!) i kaptol crkve Sv. Tripuna, sakupljeni unutra, po želji svih naših, ovako smo se postarali da se po pravu naredi, da se dvoženci ili oženjeni ili u svjetovnom stanju neće primati u sveti red, želeći da se mržnje i nepravde odstrane i da se živi po crkvenom pravu. A ako bilo ko od njih od strane gorerečenih sa molbama dođe, on će se iz naše kongregacije izdvojiti i okovima ekskomunikacije biće okovan. Nijedan od svjetovnih činovnika neka se ne usudi svoje svjetovnjake u crkvu uvoditi bez prisustva gorerečenog episkopa i kaptola.

Ovo ovđe smo naložili da uradi svojom rukom đakon Miha, notar opštine.

Ona lakuna ispred pomena kaptola crkve Sv. Tripuna svakako je sadržavala ime kotorskog biskupa, koji je nesumnjivo predšedavao kaptolom kod donošenja ovako važne odluke.

22. 1257. godine, 26. decembra, u Kotoru:

Ugovor o prijateljstvu Kotora i Dubrovnika

Ovaj ugovor je još jedan u nizu sporazuma o odnosima između ova dva važna pomorska i trgovačka grada. Po svjedočanstvu Smičiklasa, original je bio u carsko-kraljevskom tajnom arhivu u Beču, a prepis u arhivu Dubrovnika, zbirka „Saec. XIII“.

Smičiklas, Codex, V, str. 77, dok. br. 594;

Ljubić, Listine, I, 89;

Kukuljević, Regesta, br. 740.

Anno incarnationis domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, mensis decembris, sexto die exeunte, indictione quinta decima.

Nos Desen, de mandato domini Urosii, inuictissimi regis, comes Cattari, iudices et consiliarii cum uoluntate totius populi ciuitatis predictae, ac sonitu campane in concione sedentes, istud statuimus, ut pactum pacis habende cum hominibus Ragusii stabiliremus, ad quos Basilium Dabrace et Johannem Gige destinauimus missos pro stabilitatis pacto cum eisdem firmiter faciendo ad hoc, ut inter ciuitatem Ragusinam et homines Ragusinos et ciuitatem Cattari et homines Cattarinos pura amittita perseueret, non fincta, que dei clementia suscipiat incrementum. Si uero inter ciuitates utrasque iam predictas et homines eorundem quedam fuerat exorta discordia, ad tale concordium dei auxilio, semper habuendum sub tali conditione, ut Cattarini iure uolentes libere emere et uendere ualeant, nullam exhibentes duanam excepto illi Cattarini, qui in Ragusio apotegam tenerent duanam persoluant, ut ceteri Ragusei. Similiter et homines Ragusei Cattarum uenire uolentes libere emere et uendere ualeant, nullam persoluendo duanam, nisi tamen illi Ragusei qui in Cattaro apotegam tenerent, sicut ceteri Cattarini duanam persoluant.

Quam ob rem plurimum cupientes, ut presens scriptum et concordium robur deinceps teneat firmitatis, ac inuiolabiter obseruetur, quod presens scriptum fieri fecimus per manus diaconi Miche Gige comitis, iurati notarii, cum signo eiusdem assueto, quam presentem paginam nostre comunitatis sigilo fecimus comuniri.

P r e v o d :

Godine utjelovljenja Gospodnjeg 1257, mjeseca decembra 26, indikcije 15.

Mi, Desen, po nalogu gospodina Uroša, nepobjedivog kralja, knez Kotora, sudije i vijećnici po želji čitavog naroda rečenog grada, i zvukom zvona na šednicu sazvani, ovo smo odlučili da ugovor o miru sa ljudima Dubrovnika uspostavimo, zbog čega smo Bazilija Dabraču i Ivana Gigu odredili da se upute radi učvršćenja ugovora sa njima, čvrsto radeći na tome, da se između grada Dubrovnika i ljudi Dubrovčana te grada Kotora i ljudi Kotorana čisto prijateljstvo uspostavi, bez prevare, kome će Božja milost dati podstrek. Ako bi, zapravo, između oba naprijedrečena grada i njihovih ljudi došlo do nesloge, na ovaj smo sporazum uz Božju pomoć pristali, uvijek primjenjujući, naime, ovaj uslov da Kotorani u Dubrovnik mogu ići kupovati i prodavati, bez plaćanja ikakve carine, osim onih Kotorana što plaćaju carinu radi držanja skladišta, kao i neki Dubrovčani. Isto tako i ljudi Dubrovčani ako žele u Kotor doći, mogu slobodno kupovati i prodavati, ne plaćajući nikakvu carinu, izuzimajući one Dubrovčane što u Kotoru drže skladište, jednako kao što i neki Kotorani plaćaju carinu.

Budući da nam je najveća želja da ovo pismo i dogovor zatim dobiju snagu trajnosti i bez kršenja se poštuju, to smo ovo pismo naložili da se napravi rukom đakona kneza Miha Gige, zakletog notara, sa njegovim uobičajenim znakom, koju smo stranicu pečatom naše opštine potvrdili.

*Već u uvodnom dijelu ove listine moguće je tačno utvrditi sastav kotorskog Velikog vijeća, koje sačinjavaju: knez Desen postavljen od strane kralja Uroša, zatim sudije i vijećnici pozvani na šednicu zvukom zvona, uz saglasnost čitavog naroda, možda na opštoj šednici («**concio publica**»).*

23. 1261. godine, 13. februara, u Kotoru:

Kaptol moli biskupa Marka za posvetu crkve Sv. Kuzme i Damjana

Original ove listine nalazi se u Arhivu HAZU u Zagrebu, „Diplomata a. 1261“, pa bi bilo potrebno uložiti napore da bi se dobila neka vrsta kopije radi kontrole teksta i imena.

Smičiklas, Codex, V, str. 190, dok. br. 696;

Kukuljević, Regesta, no 810.

Anno incarnationis domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo, mense februario, tertio decimo die intrante, indictione quarta.

Nos quidem vniversum capitulum ecclesie sancti Triphonis, una cum uoluntate totius populi ciuitatis, rogavimus Marcum, venerabilem episcopum ecclesie Catarensis, ut ecclesiam sanctorum Christi mar(tyrum) Cosme et Damiani et sancte Helisabet consecrare dignaretur, qui episcopus nostris precibus ac pe/ti/tionibus iustis obaudiens, dictam dedicauit ecclesiam ad honorem dei omnipotentis et ad laudem uirginis gloriose, ac sanctorum Cosme et Damiani et sancte Helisabet, nec non et et sanctorum martyrum Abdon et Senes et sancti Laurentii leuite atque sanctorum martyrum in nomine, reliquias deuote collocans in altari, que etiam prephata (!) ecclesia est feudum clericorum ecclesie sancti Triphonis.

Residente hoc in tempore in apostolica sede Alexandro¹² universalem ecclesiam feliciter gubernante, domino autem rege Vroscio prospere apud nos regnante, comitatu Cat(ari) Budislauo regente, existente autem ad hanc consecrationem Grobina, uenerabili electo ecclesie Dulcinensis.

Quod presens scriptum fieri fecimus per manus diaconi Miche Gige, communis notarii, cum signo assueto proprie manus.

(Signum notarii)

P r e v o d :

Godine otjelovljenja Gospodnjeg 1261, mjeseca februara, dana 13, indikcije 4.

Mi, naime, čitav kaptol crkve Sv. Tripuna, uz želju čitavog naroda grada, zamolili smo Marka, prečasnog biskupa crkve kotorske, da se udostoji crkvu Hristovih svetih mučenika Kuzme i Damjana i Sv. Elizabete posvetiti¹³, koji se biskup našim molbama i pravednim zahtjevima odazvao, rečenu crkvu posvetio u čast svemogućeg Boga i u slavu slavne Djevice, te Sv. Kuzme i Damjana i Sv. Elizabete, kao i svetih mučenika po imenu Abdona i Senesa, pa još i đakona Sv. Lovra Levite i svetih mučenika, pobožno polažući relikvije u oltaru, te da je rečena crkva pošed klerika crkve Sv. Tripuna.

Šedio je u to vrijeme na apostolskoj stolici Aleksandar, upravljajući srećno sveopštom crkvom, dok je gospodin kralj Uroš kod nas srećno vladao, a Budislav kao knez u Kotoru upravljao, dok je ovoj posveti prisustvovao Grobina, izabrani (biskup) crkve Ulcinja.

¹² Papa Aleksandar IV (1254-1261.)

¹³ Na padinama brda Vrmac, iznad priobalnog naselja Muo, nalazi se prizidana grobljanska crkva Sv. Kuzme i Damjana.

Ovu pisanu ispravu naložili smo da uradi svojom rukom đakon Miho Giga, opštinski notar, sa uobičajenim svojeručnim znakom.

(Znak notara)

Svakako se radi o ispravi o posvećenju najstarijeg dijela crkve Sv. Kuzme i Damjana, koja je imala još jednog dedikanta – Sv. Elizabetu, što se kasnije izgubilo.

24. 1266., 8. aprila, u Kotoru:

Biskup predaje dominikancima crkvu Sv. Pavla

Ova isprava se izravno nadovezuje na sačuvani natpis na zapadnoj fasadi prvobitne crkve Sv. Pavla, sada uklopljenoj u podužni zapadni zid novije istoimene crkve iz XV-XVI vijeka, a koji natpis glasi:

**† ANNO TRIGENO BIS TERNO MILLE DUCENO
QVI FVIT VRBANVS VICE QVARTVS PAPA ROMANVS
OROSIO DANTE DOMINO REGNVM MODERANTE
ECCLESIAE XPI CVM MARCVS PRAEFVIT ISTI
VIR GENERIS CLARI PAVLVS COGNOMINE BARI
NOBILIBVS NATA CVM CONIVGE DOBRE VOCATA
ISTVD FVNDAVIT TEMPLVM GENTISQVE DICAVIT
DOCTORI SAVLO MUTATO NOMINE PAVLO
PRO QVIBVS EXORES QVISQVIS VENIT HVC ET ADORES
QVOD COELOS OPERE TALI MEREANTVR HABERE**

Smičiklas donosi ispravu po Farlatiu, koji je svakako čitao prepis ili original.

Smičiklas, Codex, V, str. 585, dok. br. 37;

Farlati, Illyr. sacr., VI, p. 441-442;

Kukuljević, Regesta, no 908.

Anno incarnationis domini MCCLXVI, mensis aprilis, VIII die intrante, indictione IX.

Marcus, miseratione divina episcopus Catharensis, universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in domino sempiternam.

Universitati vestre duximus significandum, quod Paulus filius Bosce¹⁴ cognatus nobilis civis Catharensis, cum coniuge sua Dobre, sorore nostra, coram nobis constituti presertaverunt tamquam eius patroni legitimi ecclesiam sancti Pauli, quae est iuxta ecclesiam sancti Tryphonis cathedralem, quam propriis expensis edificaverunt, tamen cum sine herede essent carnali, spiritu sancti inspirati, sibi pro filiis adoptaverunt fratrem Michaellem, priorem fratrum ordinis Predicatorum de Ragusio vel de Catharo, et fratres Florianum, Tryphonem et Marcum, fratres conventus Ragusini, vice fratris Michaelis, generalis magistri eiusdem ordinis, ut ipse ordo et fratres eiusdem ordinis haberent et possiderent ipsam ecclesiam sancti Pauli cum domo et aliis pertinentiis suis circa ecclesiam constitutis in perpetuum. Et a nobis diligenter postulaverunt, ut presentationem ipsorum rectam habentes, ecclesiam sepe dictam cum suis pertinentis eidem ordini et fratribus supradictis confirmare in perpetuum possidendam dignaremur, tali conditione iterposita, quod si ipsi fratres aliquo casu de Ragusio recederent, nec in Catharum essent vel venirent, ecclesia supradicta cum integro iure patronatus redeat ad Paulum supradictum cum uxore sua, et si eos dominus ad se vocasset, iure patronatus predictae ecclesie pertineat ad consanguineos proximiores Pauli et uxoris sue domine Dobre.

14 Na citiranom natpisu sa crkve Sv. Pavla uklesano je prezime **Bari**, što smatramo neuporedivo sigurnijim od Farlatijevog čitanja u ispravi.

Nos igitur petitionem iam dictam acceptantes ipsam ecclesiam sancti Pauli cum suis pertinentiis, ut dictum est, ipsi magistro et ordini predictis ac fratribus Ragusinis, coram testibus Basilio Dragonis¹⁵, iurato iudice, Marco Laurentii Basili¹⁶, Bartholomeo filio Bosce¹⁷, vocatis et rogatis auctoritate dei omnipotentis in perpetuum possidendam confirmamus. In cuius confirmationis testimonium presentes litteras supradicto ordini et fratribus concessimus, sigillo nostro roboratas. Et ut ipsa confirmatio rationem sigilli nullam possit calumniam sustinere, ipsam per communem notarium civitatis, diaconum Micham, conscribi fecimus.

Actum est hoc in curia nostra Cathari. Et ego diaconus Micha supradictus notarius ad hec interfui cum testibus iam prefatis, rogatus, ut ab ipso Paulo et eius Dobra uxore audivi, in duabus cartulis veram sententiam continentibus scripsi et signo consueto roboravi.

P r e v o d:

Godine utjelovljenja Gospoda 1266, mjeseca aprila, 8. dana, indikcije 9.

Marko, po Božjoj milosti biskup Kotora, svima Hristovim vjernicima koji ovo pismo čitaju i gledaju pozdrav u Gospodu.

Vašoj opštini dajemo na znanje da su Pavle, sin Boske, naš rođak i plemeniti građanin Kotora sa svojom ženom Dobrom, sestrom našom, kod nas došli i poklonili crkvu Sv. Pavla, čiji su oni zakoniti patroni a koja je blizu katedralne crkve Sv. Tripuna,

¹⁵ Bazilije Drago, unuk priora Bazilija sa natpisa na crkvi Sv. Luke iz 1195. godine.

¹⁶ Marko Lovra Bazilijevog pominje se jedino u ovoj ispravi, pa se može pretpostaviti da je on sin Lovra, inače nepomenutog sina priora Bazilija iz 1195. godine, odnosno, brat Draga Bazilijevog iz 1215. godine.

¹⁷ Sudeći po filijaciji, Bartolomej bi mogao biti brat Pavla Bari (Bosce ?).

i koju su svojim sredstvima sagradili, te budući da su bez krvnih nasljednika, nadahnuti Duhom Svetim, sami su kao sina usvojili fratra Mihaela, priora fratara reda propovjednika iz Dubrovnika i Kotoru, kao i fratre Florijana, Tripuna i Marka, fratre samostana u Dubrovniku, u ime fra Mihaela generalnog učitelja njihovog reda, da će taj red i fratri toga reda imati i pošedovati rečenu crkvu Sv. Pavla, zajedno sa kućom i svim što pripada oko kuće, i to odlučno i zauvijek. I od nas su učtivo zatražili, ako ovu njihovu ostavštinu smatramo ispravnom, da se udostojimo gorečenu crkvu sa njenim pošedima prenijeti u trajni posjed tome redu i gorenavedenim fratrima, dodajući ovaj uslov da, ako ti fratri iz bilo kojeg razloga odu iz Dubrovnika ili ne dođu ili nisu u Kotoru, gorenavedenu crkvu sa čitavim pravom patronatstva treba vratiti gorerečenom Pavlu i njegovoj ženi, a ako njih Gospod sebi pozove, pravo patronata rečene crkve pripašće najbližim srođnicima rečenog Pavla i njegove žene, gospođe Dobre.

A mi pak, prihvatajući gornji zahtjev, istu crkvu Sv. Pavla sa svim pripadajućim, kako je već rečeno, navedenom učitelju reda i fratrima iz Dubrovnika, pred svjedocima Bazilijem Drago, zakletim sudijom, Markom Lovra Bazilijevog i Bartolomejem, sinom Boske, pozvani i zamoljeni autoritetom Boga svemogućeg, kao trajni pošed potvrđujemo. Kao potvrdu pred svjedocima ovo pismo gorerečenom redu i fratrima predajemo potvrđeno našim pečatom. A da niko ne bi ovu potvrdu zbog pečata smatrao lažnom, zamolili smo notara gradske opštine, đakona Mihu, da je prepíše.

Rađeno je ovo u našem sudu u Kotoru. A ja, đakon Miha, gorerečeni notar, bio sam prisutan sa navedenim svjedocima, i zamoljen da ono što sam od rečenog Pavla i njegove žene Dobre čuo, u dvije isprave koje su sadržale pravu presudu napisah i uobičajenim znakom potvrdih.

Ovo je jedan od nekoliko slučajeva u Kotoru da sačuvani natpisi budu potvrđeni listinama u originalu ili kasnijim prepisima ili pak štampanim kodeksima.

Na natpisu na fasadi crkve Sv. Pavla, pisanom u leoninskim distisima, datacija je izvršena navođenjem imena stolujućeg pape Urbana IV (1261-1264.) te vladajućeg kralja Uroša I (1243 – 1276.), kao i kotorskog biskupa Marka, koji gore done-senu listinu – darovnicu piše 1266. godine i navodi samo datum i tačnu indikciju, ali ne pominje ime vladara i pape, budući da je Urban IV umro 2. oktobra 1264. godine, a zamijenio ga je Klement IV (1265 – 1268.).

25. 1271. godine, mjeseca februara, u Kotoru:

Molba opštine Kotor biskupu za pomoć

Smičiklas navodi za ovu ispravu da je na desnoj strani otkinuta, a da se nalazi u Arhivu JAZU (danas: HAZU) u Zagrebu, pod oznakom: „Diplomata a. 1271.“

Smičiklas, Codex, V, br. 37, str. 585.

Anno incarnationis domini millesimo ducesimo septuagesimo primo, mensis februarii.

Nos quidem vniuersitas nis Pauli filii Bare et Bartholomei Pasqualis iudicum more solito congregata in presentia episcopum ecclesie Catarensis et capitulum ecclesie sancti Triphonis ac alios cu/nct/os clericos rogavimus ca domini regis Urosii dande de facto ecclesiarum nobis in aliquo subuenirent et adiuuarent quod ecclesie plena fide datione semper habuerint libertatem, pre-nominatus tamen episcopus et dictum iterum de facto ecclesie aliquam pecunie quantitatem nobis tribueretur communitati Lucarie unam pecunie quantitatem nobis de facto dederunt ecclesiarum de cetero autem te quam et aliarum p cularum arum sit semper sicut in antiquo tempore fuit ex nullo at communitas civium us aliquid eisdem querere vel postulare de facto

**hoc agere presumpserint is excommunicationis
semper simus uinculo irr moniale fiet mis diaco-
ni Miche Gige communis notarii.**

P r e v o d :

Godine od otjelovljenja Gospoda 1271, mjeseca februara.

Mi naime opština /a Pavla sina Bare i Bartolomeja Paskvali, sudija, kao obično sazvana u prisustvu biskupa crkve Kotora i kaptola crkve Sv. Tripuna i svih drugih klerika, molimo ka/ptol ?/ gospodina kralja Uroša dajući od dobara crkava u nečemu se dogovorili i pomogli da crkve u poštenoj namjeri za davanje uvijek imaju slobodu, ali da navedeni biskup i rečeni /kaptol ?/ ponovo od dobara crkve jednu količinu novca ustupe našoj opštini Lukari jednu količinu novca nama od dobara crkve su dali kao inače, ali kao i drugih neka bude uvijek kao što u staro vrijeme bijaše od ničega skupština građana neko bude tražio ili zahtijevao od imanja ovako raditi bude usudio izopćenja uvijek biće u okovima uhvaćeni đakona Miha Gige, opštinskog notara.

Zaista je šteta što se uslijed velikih lakuna zbog opsijecanja listina ne može u cjelini rekonstruisati, ali je iz konteksta jasno da opština Kotora moli kod biskupa (Marka ?) i kaptola crkve sv. Tripuna neku novčanu pomoć, kakvu je crkva davala i u ranijim vremenima. Ovo je istovremeno posljednja kotorska listina koju je pisao opštinski notar, đakon Miho Giga.

26. 1279. godine, 5. juna, u Dubrovniku:

Mir između Kotora i Dubrovnika

Prema Smičiklasu, original ove listine na vrlo dugačkom pergamentu, dosta oštećen na rubovima, nalazi se u u državnom arhivu u Beču, rub. „Cattaro, 163/5“.

„Na listini vise ob uzici od pergamene dva dobro sačuvana okrugla pečata. Dubrovački SIGILUM /COMMUNIS RAGUSII † imade tri spojene kule, na srednjoj sv. Blaž u biskupskom ornatu, lijevo i desno slova S-B (sanctus Blasius). Kotorska legenda nije čitljiva; na pečatu je pod baldahinom sa tri bizantske kupole sveti Trifon na zelenom vosku“.

**Smičiklas, Codex, VI, str. 296-300, dok. br. 249;
Kukuljević, Regesta, no 1260.**

Salutifere incarnationis domini anno millesimo ducentesimo septuagesimo nono, indictione septima, die quinto intrante mense iunii.

Nos Marcus Geno, de mandatu incliti domini ducis Venetiarum comes Ragusii, cum voluntate minoris et maioris consilii et cum laude populi Ragusii in publica concione per sonitum campanarum more solito congregata, super bono statu et reformatione civitatis Ragusii, diligenti meditatione et debita sollicitudine intendentes, quia per concordiam parve res crescunt, et e contra per discordiam maxime dilabuntur et inconueniens ac inhonestus multum est, vt maxime inter conuincinos, domesticos et propinquos, inter quos debet uigere concordia, possit quocumque mode inconciuitas pullulare, post multos et uarios tractatus ad inuicem habitos cum nobilibus et prudentibus viris: dompno Triphone, archidiacono Catar/ensi/, Thoma, Thoma Drag/i/, Calixto Pou/er/geni, Johanne de Pribi, Martholo Pascalis, Micha Petri, Di/mi/ne et Johanne Bebezi¹⁸, missis ambassiatoribus, syndicis et procuratoribus

¹⁸ Od imena kotorskih poslanika mogu se prepoznati: **Toma**, odnosno, **Toma Drago**, unuk priora **Bazilija** iz natpisa na crkvi Sv. Luke iz 1195. godine, zatim **Kaliks Povergen**, predak kotorske vlasteoske porodice **Kalić**, **Ivan** iz pučke porodice **Pribi**, **Martol (Bartol)** iz plemićke porodice **Paskvali**; međutim, **Miho Petrov** ne bi mogao biti iz plemićke porodice Buća, odnosno,

per commune et homines Catari, tandem de comuni partium uoluntate ad concordiam deuenimus in hunc modum:

Primo statuimus et firmamus, quod inter utramque ciuitatem pacis et concordie firmitas debeat permanere /tali/ uidelicet ordine, quod si dominus rex Rassie cum gente sua uoluerit dare communi Ragusii guerram, commune et homines Catari tenean/tur/ /p/ro posse suo turbare dictam guerram et si dictam guerram turbare non possent, sit in optione tam communis Ragusii quam communis C/atari/ facere guerram uel non facere; ita tamen, quod illud commune, quod uoluerit facere guerram, teneatur alterum commune diffidare, antequam faceat /guer/ram, et quod ante diffidationem statuatur certus terminus congruus, infra quem commune Catari possit mittere ad dominum regem et barones, ut pax detur communi Ragusii; et si infra dictum terminum pax non p/ote/rit procurari, dictum commune Catari notificabit communi Ragusii et deinde sit in uoluntate communis Ragusii dandi guerram; ita tamen quod ante dationem guerre semper diffidatio guerre antecedit.

Item volumus, quod homines Catari possint nauigare et naulizare cum lignis Ragusinorum et habere societates et messitationes ad invicem tali uidelicet modo: quod si Catarinus in Ragusio faciet aliquod mercatum cum Ragusino de aliquibus mercatoribus et rebus et uoluerit dictas mercationes et et res extrahere uel extrahi facere de Ragusio et portare uel mittere ad loca ubi soluitur ius doane, ille Ragusinus, qui vendat Catarino dictas res, soluat doane Ragusii de dictis rebus ad rationes triginta denariorum uenetorum grosorum pro quolibet centenarioperperorum, exceptis fostagnis, de quibus soluat dicte

brat kasnijeg protouestijara Nikole Petrova Buće iz prve polovine XIV vijeka, već možda iz porodice **Dina**, kako glasi posljednje navedeno ime, dok je **Ivan Bebez** jedino ovdje pomenut.

doane vnum denarium venetum grossum pro qualibet petia¹⁹ de fostagno, et excepto drappo de lino, de quo soluat dicte doane ad rationem /t/rium denariorum venetorum grossorum et tertie de grosso pro quolibet centenariorum de drappo.

Si autem Catarinus emerit in Ragusio aliquas mercationes/ et res ab aliquo foresterio, ipse Catarinus soluat dicte doane Ragusii id quod predictum est, si illas portaverit ad loca predic/ta/ si emerit a Veneto, tunc nihil soluat doane. Et si Catarinus uenerit Ragusium et uoluerit nauigare extra Ragusium cum /ligno/, ipse Catarinus soluat ius doane Ragusii, sicut soluit Raguseus; si uero ipse Catarinus nauigauerit cum ligno Ra/gusium/ et mouerit se de Venetiis uel de Marchia siue de aliquibus locis et iuerit in aliquas terras, pro quibus soluitur ius doane, /soluat/ ipse Catarinus doane Ragusii, ut predictum est de rebus, de quibus soluitur ius doane; tamen si Catarinus nauigauerit cum ligno foresteriorum in terras Sclauonie, libere uadat et nichil soluat dicte doane. Si uero ipse Catarinus uenerit in Ragusium cum aliquo ligno tam Ragusinorum quam foresteriorum cum aliquibus mercatoribus et rebus et uoluerit illas portare s/eu/ mittere de Ragusio ad aliquas terras, pro quibus soluitur doane, soluat ipse Catarinus ius doane Ragusii, exceptis Veneti/s/, cum quibus nichil soluitur doane; saluo si ipsi Catharini non exonerarent dictas mercationes et rebus in terra, tunc nichil soluant doane, tamen si ipsi fecerint /introitum in / portum et exonerauerint in portu Ragusii de uno ligno in aliud, soluant doane Ragusii, ut predictum est. Et etiam si Catarinus extraxerit de Ragusium seruum uel ancillam, soluat /idem/ quod soluit Ragusinus; et si Ragusinus extraxerit de Cataro seruum uel ancillam, soluat id, quod soluit Catarinus.

¹⁹ Petia, odnosno »peča« je određena veličina komada platna, zamotanog u balu.

Item uol/umus/, quod tam Ragusini, quam Catarini possint facere credentias et reposturas siue deposita ad inuicem in hunc modum: /quod si/ Catarinus fuerit debitor Ragusino debeat fieri Ragusino in Cataro iustitie complementum, scilicet si debitor non s/oluerit/ creditori ad terminum constitutum, mobile debitoris detur creditori, et si mobile non sufficeret ad solutionem debi/ti, debi/tori stabile assignetur, et ille creditor possit uendere dictum stabile sine ulla contradictione usque ad solutionem debi/ti/, /et/ contra dictam uenditionem non dabitur aliquod impedimentum per commune et homines Catari, immo commune Catari dabit operam qui uendat; et si mobile et stabile non sufficerent ad solutionem debiti, persona debitoris assignetur creditori; et illud idem in omnibus predictis fiat, si Ragusinus debitor fuerit Catarino; saluo iure in omnibus predictis prioris debiti facti per cartam notarii tam ragusini quam catarini. Item firmamus quod omnia deposita siue debita facta tempore pacis in Cataro et pertinenciis eius per homines Ragusii debeant essere salua et segura tam a quolibet domino Sclauonie siue rege, quam /a/ quolibet alio tam Catarino quam foresterio. Et de debitis et depositis factis tempore pacis extra Catarum per homines Ragusii hominibus Catari, quod debeant saluari per Catarinos. Et hoc idem quod dictum est de assecuratione facienda de debitis et depositis Ragusinorum factis in Cataro et extra Catarum per homines Ragusii intelligimus, quod debeat fieri de depositis et debitis factis in Ragusio et extra Ragusium per homines Catari hominibus de Ragusio tempore pacis; et etiam si aliqui Catarini exerint de Cataro tempore pacis et iuerint extra Catarum in Apuleiam uel Venetias uel alio adueniente guerra, si ipsi fuerint infra Culfum²⁰, debeant se mouere infra duos menses, postquam

²⁰ Naziv **Culfus** se vrlo često upotrebljavao za Jadransko more.

querra fuerit incepta, de locis illis, in quibus fuerit, ad ueniendum Catarum; et non possint mutare uiaium et tunc nullum habeant impedimentum ueniendo Catarum mouerint de dictis locis infra dictum terminum duorum mensium; et si ipsi fuerint extra Culfum, nullum nabeant terminum /ut redire/ possint Catarum, quodcumque eis placuerit, salui et securi sine impedimento. Et similiter si Ragusini iuissent in te/mpore/ pacis et adueniente guerra ipsi uenirent Catarum, dicti Ragusini sint salui et securi sine ullo impedimento in persona Item firmamus, si Catarini nauilizerunt aliquod lignum tam Ragusinorum quam foresteriorum ad eundum Catarum cum fru/mento, sa/le et aliquibus mercationibus, quod Ragusini non possint eos impedire; saluo si non possent haberi in Ragusio quatuor copelli²¹ de frumento /pro/ uno yperpero, tunc frumentum possit impediri i detineri per Ragusinos. Item uolumus, quod Ragusini, si non poterunt se concordare ad uendendum salem communi Ragusii, possint dictum salem portare et uendere Catarum, si commune Catari ad emptionem poterit concordare.

Nos autem prenominati ambassiatores, syndici et procuratores communis Catari nomine et uice communis et hominum ciuitatis Catari, uobis domino comiti supradicto, /communi/ et hominibus Ragusii promittimus omnia infrascripta: primo, quod commune Catari dimittet omnem doanam impositam super homines Ragusii in ciuitate /Catar/ et extra; immo si aliquis Ragusinus fecerit mercatum cum Catarino seu foresterio in ciuitate Catari uel extraemendo uel uendendo, libere /habeat/ ipsum mercatum ab omni iure doane et nichil soluat ipse Raguseus, siue uendat siue emat, nec qui cum eo contraxerit. Item promitti/mus, quod ci/uitas

²¹ Copellum je bila mjera za žito u Dobrovniku, šesti dio dubrovačkog stara, koja je u XIV vijeku iznosila između 10,74 i 11,90 kilograma.

Catari non faciat tam in ciuitate Catari quam extra aliquod statutum siue ordinamentum contra commune et homines Ragusii et etiam /homines Ca/tari non facient nec tractabunt aliquid ubicumque fuerint, quod sit contra commune et homines Ragusii; et si aliquid ordinamentum siue statutum fuit uel fiet contra predictos commune et homines Ragusii, sit cassum et nullius ualoris; et illud idem locum habeat, si commune et homines Ragusii fec/erunt uel/ facient aliquod statutum uel ordinamentum contra commune et homines Catari, quod /in/ sua permaneat firmitate. Item promittimus, quod fiet omnibus Ragusinis de patrimoniis eorum que habent in Cataro iustitie complimentum, et si Ragusini uoluerint dicta patrimonia uendere, possint illa uendere quibus uoluerint, et quod huic uenditioni non dabitur impedimentum per commune et homines Catari, immo commune Catari dabit auxilium et operam, ut uendatur; et si aliquis Catarinus aliquod impedimentum dederit uel faciet uenditioni dictorum patrimoniorum, quod Ragusini, quorum fuerint dicta patrimonia, possint agere contra impeditorem et petere rationem suam. Et hoc totum quod dictum est super capitulo de patrimoniis, teneantur facere commune et homines Ragusii Catarinis de patrimoniis eorum que habuerint in Ragusio. Item promittimus et firmamus, quod commune uel homines Catari non citabunt nec citari siue appellari facient commune nec aliquem hominem de Ragusio coram rege nec coram aliquo domino siue officiali Sclauonie pro aliquo debito nec pro aliqua re, set uenient aut mittent Ragusium ad petendum rationem exceptis messitationibus et questionibus, quas haberent ad inuicem stando in Sclavonia, que definiri debeant in hunc modum. Videlicet, si Catarinus uoluerit petere rationem supra Ragusinum, petat coram duobus iudicibus Ragusinis et Catarinis, per utramque partem comuniter electis; et si dicti iudices concordare non possent,

Catarini ueniant uel mittant Ragusium ad petendum ius suum. Et similiter faciant Ragusini. Item promittimus et firmamus quod Ragusini possint portare uinum de eorum propriis uineis de Brisco/u/a sicut et Catarini sine ullo impedimento; et quod tam Ragusini quam Catarini non possint portare uinum forense in Brisco/u/a quoquo modo, et etiam quod tam Ragusini quam /Catarini/ non portabunt mel de Ragusio nec de Cataro neque de Chelmo nec de Zenta neque de tota marina in Bris/coua/ /Que omnia/ et singula suprascripta nos dicti comes, commune et homines Ragusii, et nos prenominati ambassiatores, sy/ndici et procurato/res communis et hominum Catari , nomine et uice communis et hominum Catari, obseruare promittimus sub pena um yperperorum soluendorum qualibet uice, qua fuerit contrafactum a communi, non observante predicta communi obseruanti, /que omni/a commune observans possit petere, consequi et exigere contra commune non observans, quotiens fuerint contrafactum; /et pena/ soluta uel non soluta, nichilominus omnia predicta firma permaneant.

Et Marinus de Gleda, vicarius Ragusii, nomine et uice et in animas communi et hominum Ragusii de uoluntate et mandato populi Ragusini, ac etiam Thomas Drag/i/, nuntius, syndicus et procurator communis et hominum Catari, habens speciale mandatum a communis et hominibus dicte ciuitatis Catari, similiter nomine et uice et in animas communis et hominum Catari, tactis sacrosanctis euangeliiis, corporaliter iurauerunt adtendere et obseruare omnia et singula suprascripta sub dicta pena et non contrafacere occasione aliqua seu iure cum obligatione bonorum utriusque communis et hominum utriusque ciuitatis. Et ad certitudinem et euidenciam pleniorum presens scriptum, publicatum et roboratum pre me notarium infrascriptum, /et/ sigillis dictarum ciuitatum pendentibus extitit sigillatum.

Et ego, presbiter Triphon Petri, communis iuratus notarius Catari, interfui et de mandato partium rogatus manu propria scripsi, compleui et roboravi.

(Sign. not.)

P r e v o d :

Godine od spasonosnog utjelovljenja Gospoda 1279, indikcije 7, 5. dana mjeseca juna.

Mi, Marko Geno, po nalogu slavnog gospodina dužda Venecije knez Dubrovnika, uz saglasnost Maloga i Velikoga vijeća i uz pohvale naroda Dubrovnika, sazvanih na narodnu skupštinu na uobičajeni način uz zvonjavu zvonâ, za dobro stanje i obnovu grada Dubrovnika, pažljivim razmišljanjem i dužnom brigom vođeni, budući da slogom male stvari rastu, a nasuprot tome zbog nesloge velike propadaju i mnogo nesuglasica i nečasnosti ima, a da bi se najviše između susjeda, ukućana i srodnika, među kojima treba da cvjeta sloga, moglo na svaki način razvijati sugrađanstvo, poslije mnogih i raznih pregovora koje smo međusobno vodili sa plemenitim i razboritim ljudima: don Tripunom, arhiđakonom Kotora, Tomom, Tomom Drago, Kalistom Povergenom, Ivanom Pribi, Martolom Paskvali, Mihom Petrovim, Dinom i Ivanom Bebezom, upućenim poslanicima, sindicima i zastupnicima opštine i ljudi Kotora, te smo po zajedničkoj volji strana došli do dogovora na ovaj način:

Prvo, određujemo i utvrđujemo da snaga mira i sloge između obadva grada mora ostati, naime, na sljedeći način, da ako gospodin kralj Raške sa svojim narodom zaželi da objavi rat Dubrovniku, opština i narod Kotora trebali bi po moći svojoj ovaj rat spriječiti, a ako ne bi uspjeli spriječiti taj rat, neka bude po slobodnoj volji kako opštine Dubrovnika tako i opštine Kotora da ratuje ili ne ratuje; a ovo stoga što svaka opština koja želi ratovati, obavezna je da drugoj opštini objavi rat prije nego

što zarati, a prije objave rata treba ustanoviti jedan zajednički rok, tokom kojega opština Kotor može poslati gospodinu kralju nekoga, a poslanik kralju treba da radi i postara se kod kralja i barona za sklapanje mira sa opštinom Dubrovnika; a ako pak unutar toga roka ne uspije postići mir, to će opština Kotora upoznati s tim opštinu Dubrovnika, a tada će biti u volji opštine Dubrovnika da li će ratovati; ovo sve stoga što prije ratovanja uvijek treba da dođe najava rata.

Takođe želimo da ljudi Kotora mogu ploviti ili unajmljivati brodove Dubrovčana i imati društva i ortaštva međusobno i to na ovaj način: ako Kotoranin u Dubrovniku obavlja sa Dubrovčaninom trgovinu nekom robom i stvarima i želi da tu robu iznese ili izveze iz Dubrovnika, te da ih odnese ili pošalje u mjesta đe se plaća carina, onaj Dubrovčanin koji je prodao Kotoraninu rečene stvari treba da plati carini Dubrovnika po računu trideset dinara mletačkih groša za svaku stotinu perpera, izuzevši za pamučno platno (fuštanj), za koje plaća rečenoj carini po jedan dinar mletačkih groša za svaku peču pamučnog platna, i izuzevši tkaninu od lana, za koje treba da plati rečenoj carini po računu tri dinara i jednu trećinu mletačkog groša za svaku stotinu lakata tkanine. Ako pak Kotoranin kupuje u Dubrovniku neku robu i stvari od nekog stranca, taj Kotoranin će platiti carini Dubrovnika ono što je naprijed rečeno, ukoliko je izvozi u gorenavedena mjesta ako kupi od Mlečanina tada ništa ne plaća carini. A ako Kotoranin dođe u Dubrovnik i želi isploviti iz Dubrovnika brodom taj Kotoranin će platiti pravo carine u Dubrovniku kao što ga plaća Dubrovčanin; ako pak taj Kotoranin bude plovio brodom u Dubrovnik i kretao za Veneciju ili Marke ili u druga mjesta i zemlje, za koje treba platiti pravo carine, treba da plati taj Kotoranin carini Dubrovnika kako je rečeno za stvari za koje treba platiti pravo carine; ali ako Kotoranin bude plovio brodom nekog stranca u zemlju Sklavonije, slobodno neka ide i ništa ne plaća rečenoj carini.

Ako pak Kotoranin dođe u Dubrovnik brodom bilo Dubrovčanina bilo stranca sa nekom robom koju želi ponijeti ili poslati iz Dubrovnika u druge zemlje za koje se plaća carina, treba da plati taj Kotoranin pravo carine Dubrovnika, izuzevši Veneciju, za koju se ne plaća nikakva carina; osim ako isti Kotorani ne iskrcavaju rečenu robu i stvari na zemlju, tada ništa ne plaćaju carini, ali ako isti uđu u luku i pretovaruju u luci Dubrovnika sa jednog broda na drugi, dužni su platiti carini Dubrovnika kako je naprijed rečeno. A takođe, ako Kotoranin odvodi iz Dubrovnika roba ili robinjicu, treba da plati ono što bi platio Dubrovčanin; a ako Dubrovčanin odvodi iz Kotora roba ili robinjicu, neka plati isto što bi platio Kotoranin.

Takođe želimo da kako Dubrovčani tako i Kotorani mogu praviti zajmove i međusobne zaloge ili depozite na ovaj način: ako bi Kotoranin dugovao Dubrovčaninu, treba da učini Dubrovčaninu u Kotoru pravednu nadoknadu, naravno, ako dužnik ne isplati zajmodavcu u dogovorenom roku, to će pokretnosti dužnika pripasti zajmodavcu, a ako pokretnosti dužnika ne budu dovoljne za isplatu duga, dužniku će se oduzeti nepokretnosti, pa sam zajmodavac može prodati rečenu nepokretnost bez ikakvog protivljenja sve do isplate duga, a protiv ove prodaje ne može se postaviti neka smetnja od strane opštine ili ljudi Kotora, štoviše opština Kotora će urediti da se proda; ako pak ni pokretnosti ni nepokretnosti ne budu dovoljne za isplatu duga, lično dužnik će se predati zajmodavcu. A isto to će se u svemu uraditi kako je rečeno, ukoliko Dubrovčanin bude dužnik Kotoraninu, naravno, u svemu rečenom pravo prvjenstva imaju dugovi upisani u papirima notara, bilo dubrovačkih bilo kotorskih. Zatim potvrđujemo da svi dugovi ili zalozi učinjeni u doba mira u Kotoru i njegovoj okolici od strane ljudi iz Dubrovnika moraju biti bezbjedni i osigurani, kako od bilo kojeg gospodara ili kralja Sklavonije, tako i od nekog drugog Kotoranina ili stranca. A dugovi i zalozi učinjeni u doba mira izvan Kotora od strane ljudi

iz Dubrovnika prema ljudima iz Kotora, treba da budu zaštićeni od strane Kotorana. I to isto što je rečeno o postignutom osiguranju dugova i zaloga Dubrovčana učinjenih u Kotoru i izvan Kotora od strane ljudi iz Dubrovnika, utvrđujemo da treba da se uradi sa zalozima i dugovima učinjenim u Dubrovniku ili izvan Dubrovnika od strane ljudi iz Kotora prema ljudima iz Dubrovnika u vrijeme mira; a takođe ako neki Kotorani odu iz Kotora u vrijeme mira i pođu izvan Kotora u Apuliju ili Veneciju ili drugdje, a izbije rat, ako bi isti bili unutar Jadrana, treba da krenu u roku od dva mjeseca pošto je rat započet iz onih mjesta đe su bili da stignu u Kotor, te neće moći mijenjati putovanje niti će imati nikakvih zapreka da dođu u Kotor pokrenu iz rečenih mjesta u navedenom roku; ali ako su sami izvan Jadrana, nemaju nikakav rok da bi se mogli vratiti u Kotor kada im to odgovara, zaštićeni i sigurni bez zapreke. A takođe ako Dubrovčani u vrijeme mira krenu u Kotor, a izbije rat, ti Dubrovčani će biti zaštićeni i sigurni bez ikakve prijetnje za ličnu bezbjednost Takođe potvrđujemo da ako Kotorani unajme neki brod bilo od Dubrovčana ili stranaca da idu u Kotor sa žitom, solju ili drugom robom, da ih Dubrovčani ne mogu sprječavati; jedino ako ne budu mogli imati u Dubrovniku četiri kopela žita za jedan perper, tada se žito može zaplijeniti i zadržati od strane Dubrovčana. Takođe želimo da Dubrovčani, ako se ne bi mogli dogovoriti o prodaji soli opštini Dubrovnika, mogu tu so odnijeti u Kotor i prodati je, ako se sa opštinom Kotora mogu dogovoriti o kupovini.

A mi, naprijed navedeni izaslanici, sindici i zastupnici opštine Kotora, u ime opštine i ljudi grada Kotora, obećavamo vama, gorenavedeni gospodine kneže, opštini i ljudima Dubrovnika sve što je dolje napisano: prvo, da se opština Kotora odriče od svake carine koja bi se naplatila od ljudi Dubrovnika u gradu Kotoru ili van njega; isto tako ako neki Dubrovčanin trguje sa Kotoraninom ili strancem u Kotoru ili van njega, prodajući ili

kupujući, biće oslobođena ta roba od svake carine i sam Dubrovčanin neće ništa platiti bilo da prodaje ili kupuje, kao ni onaj koji je s njim ugovarao. Isto tako obećavamo da grad Kotor neće donositi niti u gradu Kotoru niti vani nikakvu odredbu ili naredbu protiv opštine i ljudi Dubrovnika, a takođe ni ljudi Kotora neće raditi ili dogovorati sa nekim, bilo će bili, nešto što bi bilo protiv opštine ili ljudi Dubrovnika; a ako je neka naredba ili odredba bila ili bude bila protiv rečene opštine i ljudi Dubrovnika, neka bude ništava i bez važnosti; ali neka jednako mjesto dobije i ako opština i ljudi Dubrovnika donesu neku odredbu ili naredbu protiv opštine ili ljudi Kotora, osim odredbe o neizvršenom orodavanju sa ljudima Kotora, koja neka ostane na snazi. Takođe obećavamo svima Dubrovčanima za njihova dobra koja imaju u Kotoru zadovoljenje pravde, a ako bi Dubrovčani htjeli da ta dobra prodaju, mogu da prodaju kome budu htjeli, a toj prodaji se neće stavlјati nikakva zapreka od strane opštine i ljudi Kotora, već će sama opština dati pomoć i način da se to proda; ako pak neki Kotoranin bilo kakvu zapreku bude postavljao ili pravio za prodaju rečenih dobara, neka Dubrovčani čija su to dobra reaguju protiv toga koji zaprečava i traže za njega postupak. I sve ovo što je rečeno u odredbi o nasljedstvima, trebalo bi da uradi opština i ljudi Dubrovnika Kotoranima za njihova nasljedstva koja bi imali u Dubrovniku. Takođe obećavamo i potvrđujemo da opština i ljudi Kotora neće optuživati ili činiti da se zove opština ili bilo koji čovjek Dubrovnika na sud pred kralja ili pred bilo kojeg gospodara ili činovnika Sklavonije, za bilo kakav dug ili bilo koju stvar, već će doći ili poslati u Dubrovnik da se zatraže razlozi, izuzev nesuglasica i pitanja koje su imali međusobno dok su bili u Sklavoniji, koje trebaju riješiti na ovaj način. Naime, ako Kotoranin želi zatražiti postupak protiv Dubrovčanina, neka traži to pred dvojicom sudija iz Dubrovnika i Kotora, izabrana zajednički na obje strane; ako pak rečene sudije se ne bi mogli

složiti, neka Kotorani dođu ili pošalju u Dubrovnik da zatraže svoje pravo. I neka to isto učine Dubrovčani. Zatim obećavamo i potvrđujemo da Dubrovčani mogu nositi vino iz njihovih sopstvenih vinograda u Brskovo, kao i Kotorani, bez ikakve zapreke; ali da ni Dubrovčani ni Kotorani ne mogu nositi strano vino u Brskovo na bilo koji način, a takođe da ni Dubrovčani ni Kotorani ne bi mogli nositi med iz Dubrovnika niti iz Kotora niti iz Huma niti iz Zete niti iz čitavog primorja u Brskovo Sve ovo i pojedinačno gore napisano mi rečeni knez, opština i ljudi Dubrovnika, kao i navedeni poslanici, sindici i zastupnici opštine i ljudi Kotora, obećavamo sprovesti pod prijeljnom kazne od (?) perpera koja će se isplaćivati uzajamno ako što bude nepravo učinjeno opštini koja se ne bude pridržavala, a opština koja se pridržava može tražiti, zahtijevati i izuzeti od opštine koja se ne pridržava, ukoliko je nepravo urađeno; a plaćena ili neplaćena kazna bez obzira na sve rečeno ostaje sigurna.

Ja, Marin Gleda, vikar Dubrovnika, u ime i iz duše opštine i ljudi Dubrovnika, po volji i nalogu naroda Dubrovnika, te Toma Drago, glasnik, sindik i zastupnik opštine i ljudi Kotora, imajući posebnu dozvolu od opštine i ljudi rečenog grada, takođe u ime i iz duše opštine i ljudi Kotora, stavivši ruku na sveto evanđelje, zajednički su se zakleli da će se pokoravati i čuvati sve pojedinačno gore napisano pod prijeljnom gorepomenute kazne i da neće protivno raditi ni u jednom slučaju, već samo pravno, uz jemstvo za dobra obadvije opštine i ljudi obadvja grada. A radi veće sigurnosti i znanja ova isprava je objavljena i osnažena od strane doljenavedenog notara i visećim pečatima rečenih gradova ostala zapečaćena.

A ja, Tripun Petrov, zakleti notar opštine Kotora, bio sam od strana zamoljen i po nalogu svojom rukom ispisao, završio i osnažio.

(Znak notara)

Jedan od izuzetno interesantnih ugovora između Kotora, tada po vrhovnom vlašću srpskih vladara iz dinastije Nemanjića, i Dubrovnika, tada pod vrhovnom vlašću Venecije, koja ga je zauzela 1204. godine u doba IV krstaškog rata, a napustila tek 1358. godine, po odredbama mira u Zadru.

Iako se ugovor sklapa u Dubrovniku, ispisuje ga kotorski zakleti gradski notar Tripun Petrov, dok strane ugovornice predstavljaju knez Dubrovnika Marko Geno (Zeno ?) po volji Velikog i Malog vijeća i Narodne skupštine sa jedne, te osmočlana delegacija Kotora sa druge strane, a sam čin zaklinjanja na svetom evanđelju vrše vikar dubrovačkog biskupa Marin Gleda, te Toma Drago sa svim ovlašćenjima, u ime Kotora, ali se ne zna koliki je iznos kazne za nepridržavanje. Ugovor se na kraju ovjerava visećim voštanim pečatima obadva grada.

Ugovor je značajan i sa diplomatskog stanovišta, budući da već u prvom stavku zagovara posredničku ulogu Kotora u slučaju rata Raške (Slavonije) sa Venecijom, dok se dalje regulišu pomorsko-trgovački odnosi i naplata carine za određene vrste roba, zatim trgovina robovima, imovinsko-pravni odnosi, pokretanje sudske procedure, odnosno parničnog postupka, te konačno ograničavanje prava i Dubrovčana i Kotorana za uvoz određenih vrsta roba u Brskovo.